

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНУ «ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ»
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ
ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБІНСЬКОГО
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
ГЛУХІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА

До 220-ї річниці з дня заснування університету

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

МАТЕРІАЛИ

**І ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ОНЛАЙН-
КОНФЕРЕНЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ І МОЛОДИХ УЧЕНИХ
(м. Харків, 10 травня 2024 року)**

ХАРКІВ – 2024

Борова Юлія	
Художнє осмислення війни в казці «Війна, що змінила Рондо» Романи Романишин і Андрія Лесів	40
Літкевич Єлизавета	
Специфіка добору імен героїв у творах Сашка Дерманського.....	41
Закопайло Єлизавета	
Стосунки «дідусь, бабуся – онук/онуки» у творах дитячої літератури.....	43
Колос Ксенія	
Філософія вибору як стадія волі (за циклом романів Дж. Ролінг про Гаррі Поттера)	45
Бойштян Катерина	
Народнопоетичні уявлення в драмі-феєрії «Лісова пісня» Лесі Українки.....	46
Бесєдіна Ольга	
«Мавка. Таємниці Прадавнього лісу»: культурологічні орієнтири для дитячого читання	48
Брагар Наталя	
Формування особистості під впливом довкілля в казці «Слоненя» Р. Кіплінга.....	50
Прокопейчук Анастасія	
Інтерпретація анімалістичних героїв у лісовому детективі «Таємниця зниклих зайців» Андрія Кокотюхи.....	51
Смірнова Надія	
Співіснування і взаємодопомога людей і тварин у казці «36 і 6 котів» Галини Вдовиченко	52
Левченко Анна	
Образи котів у творчості дитячих письменників ХХ-ХХІ століття.....	54
Лагутіна Анастасія	
Образ квітів у казках Андерсена.....	57
Зовтун Альона	
Проблема врегулювання поведінки у казці «Дріб'язок» Тані Саміло.....	59
Костенко Зоя	
Сон як нова реальність у казці «Оле-Лукойє» Г. К. Андерсена	60
Кланцата Світлана	
Педагогічні ідеї казки «Зайчик, який не вмів дружити» Марини Слободенюк.....	62
Нагорна Олена	
Таємниця зубів, або Гігієнічні настанови Червоно-Зеленого монстра (за дитячим нон-фікшном Галини Ткачук «Найважливіша книжка про зуби»)...	63

Сучасні дослідження в галузі дитячої літератури і методики літературного читання
Специфіка добору імен героїв у творах Сашка Дерманського
Літкевич Єлизавета

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент А.А. Ємець
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
м. Харків

Сьогодні вивчення функціонування онімів у художньому тексті все більше привертає увагу дослідників, бо письменник створює образ персонажа, не лише шляхом авторської характеристики, опису ситуації та оцінок інших героїв, але за допомогою прийому номінації особи. Використання практично всіх розрядів онімів полегшує дитині сприйняття й розуміння твору, оскільки, на думку Л. Белей, «однією з особливостей дитячої психології є індивідуалізація докільця, на рівні мови ілюстрована власними назвами»[1] Зазвичай, оніми у творах дитячої літератури мають яскраво виражену характеристичну семантику.

У колі читання молодших школярів значне місце займають твори сучасних письменників. Серед них особливо вирізняється поет і прозаїк Сашко Дерманський, чії твори були гідно відзначені як в Україні, так і за кордоном. У 2023 році він був номінований від України на Меморіальну премію Астрід Ліндгрєн (AstridLindgrenMemorialAward (ALMA)).

Знайомлячись із книжками Сашка Дерманського, неможливо не звернути увагу на імена його героїв, наприклад, цар Черв'якар, бабай Гарбузяник, Дуже–Розлючений Акула (Д.-Р.Акула), Хуба-Буба, дракон Омелько, лось Ось, кат Розпуста. Оригінальність імен героїв казок Сашка Дерманського та недостатня кількість досліджень, присвячених літературній ономастиці цього письменника підштовхнули нас до вибору теми дослідження. Використання оніміву в творах Дерманського «Маляка – принцеса Драконії», «Король буків, або Таємниця Смарагдової книги» були розглянуті в працях Л. Юлдашевої, Д. Козловської. Ми зосередилися на творах «Чудове Чудовисько», «Чудове Чудовисько в Країні Жаховиськ», «Чудове Чудовисько і Погане Поганисько».

При створенні образу персонажа письменник використовує не лише слова автора та характеристики, надані іншими персонажами, але й важливий прийом, що полягає в номінації особи для його опису. За словами О. Ю. Карпенко, без аналізу власних назв «справжнє розуміння тексту, його глибинних, підтекстових змістових шарів, просто неможливе. Власні назви в тексті дають неоціненну інформацію для інтерпретації цього тексту, нерідко й таку, що іншими способами в тексті не виражена. Вони забарвлюють, увиразнюють текст, виконуючи й істотну текстотвірну функцію. Щоб по-справжньому оволодіти текстом, треба розібратись і в тих власних назвах, які вжито в цьому тексті [2]. Дитина приймає назву, коли розуміє її, зважаючи на свій невеличкий життєвий досвід

Як зауважила І. Кочан, «вибір імені для літературного героя не буває випадковим: письменник вкладає в нього певну оцінку, характеристику, тобто використовує власні імена як додатковий художній засіб для вираження ідейно-естетичного задуму» [3].

Основних героїв трилогії Сашка Дерманського можна поділити умовно на три групи: діти (Соня, Сашко П'явочка, Тома Козохват, Вова), дорослі (Маргарита Семенівна, Арнольд Сильвестрович, Віктор Іванович, Кіндрат Мусійович на прізвисько Хуба Буба, дід Микита, сержант Свинобій), міфічні істоти (чудовисько Чу, бабай Гарбузяник, Верховний Страхополох Спиноок, упир Д.Р.Акула, глистоношаторфяник Марк, відьма Гурунда, привид Реп'яхокрил, потерчата Семен та Одарочка). Найоригінальними є саме міфоніми, хоча імена людей теж несуть додаткову характеристику.

Якщо Соня і Вова – це приклади звичайного українського антропонімікону, що допомагає читачеві відчутти спорідненість до подій, які відбуваються з героями, то відмінниця і зубрила Тома має насмішкувате прізвище Козохват, а сусід Соні по парті Сашко – прізвище П'явочка, бо був пакосником (намастив повідлом учительські окуляри). Серед дорослих найбільш виразні імена має карикатурний директор школи Кіндрат Мусійович на прізвище Хуба-Буба та сержант Свинобій. Автор досить часто використовує для створення онімів модель "іменник + дієслово": Свинобій (свиней + б'є), Козохват (козу+хватати). Міфоніми привертають увагу промовистими іменами з прозорою внутрішньою формою. Таке домінування героя спонукає читача до декодування інформації, закладеної в імені: Страхополох, Акула Дракулович, Поганий Поганисько. Ці імена мають яскраво виражене негативне забарвлення. Дуже-Розлучений Акула – упир, який наглядає за головним героєм і звітує своєму керівництву, підписуючи листи Д.-Р. Акула, що через гру слів розбить зрозумілим натяк на відомого літературного і кіногероя вампіра Дракулу.

Підказкою, що серед міфічних створінь є позитивні персонажі, які допомагають головним героям, зазвичай, є те, що вони мають людські імена: глистоношаторфяник Марк, потерчата Семен та Одарочка. Навіть ім'я бабая Гарбузяник має позитивний колорит.

Аналіз творчого процесу Сашка Дерманського дозволяє визначити специфіку його підходу до добору імен для персонажів. Автор стверджує, що імена з'являються в його свідомості без попередження, що вказує на інтуїтивний підхід до їх створення. Він підкреслює, що історія розвивається сама собою, а герої ведуть автора за собою, вкладаючи в оповідь ще більше витончених деталей та сюжетних поворотів.

Отже, аналіз ономікону дозволяє глибше проникнути у світ авторської фантазії, краще зрозуміти характер героїв.

Список використаних джерел

1. Белей Л.О. Українська літературно-художня антропонімія як засіб характеристики персонажів. *Українська мова і література в школі*. 1993. № 7. – С. 31 – 35
2. Карпенко О. Ю. Про літературну ономастику та її функціональне навантаження. *Записки з ономастики*. 2000. Вип. 4. С. 68-74. URL: <http://karpenko.in.ua/wp-content/uploads/2013/02/Karpen4.pdf>
3. Кочан І. М. Лінгвістичний аналіз тексту : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2008. 423 с